

Kritik mot en polis som medverkade i en politisk kampanjfilm med en polisbil och klädd i polisuniform, vilket gav intryck av att han representerade Polismyndigheten

Bakgrund

Den 24 mars 2017 publicerade Moderaterna en film på sociala medier och på en av partiets webbplatser (www.dagsattjobba.se). I filmen, som har titeln ”Trygghet att lita på”, berättar polisinspektören AA bl.a. att arbetssituationen för poliser har blivit sämre och att han hoppas att samhället i framtiden ska ta människors säkerhet på allvar. Samtidigt som AA:s röst hörs visas bilder på honom när han kör en polisbil, klädd i polisuniform. Filmen avslutas med att Moderaternas partisymbol visas samtidigt som partiets dåvarande partiledare säger att det är dags att jobba för en ny regering.

Anmälningarna

I anmälningar till JO förde BB och CC fram klagomål mot Polismyndigheten och AA för hans medverkan i filmen. Anmälarna var kritiska till att filmen gav intryck av att AA medverkat i filmen inom ramen för sin tjänsteutövning som polis och i syfte att påverka allmänheten partipolitiskt.

Utredning

JO har tagit del av den aktuella filmen.

Polismyndigheten (DD) yttrade sig efter att ha hämtat in yttranden från AA och polisintendenten EE.

Polismyndigheten lämnade följande redogörelse för händelsen.

Den 24 mars 2017 publicerade Moderaterna en film på YouTube med titeln ”Trygghet att lita på”. Filmen finns även på sociala medier och på Moderaternas sida www.dagsattjobba.se. Filmen ingår i Moderaternas nationella vårkampanj.

I filmen pratar AA om sin syn på polisycket, polisens roll i samhället och hur den har förändrats. Han pratar även om att arbetsvillkoren för polisen har blivit tuffare, att lönerna är för låga och att han är orolig för hur samhället ska utvecklas. Samtidigt som man hör AA:s röst visas bilder på när han är ute och

går i polisuniform samt när han kör polisbil. Det är bilder både inifrån polisbilen och utifrån när polisbilen körs med blåljus.

[--]

AA har sammanfattningsvis uppgett att han länge varit intresserad av samhällsfrågor och då främst rättsväsendet men att han förutom viss aktivitet på sociala medier inte haft något utlopp för de tankarna och åsikterna. Han ställde upp i filmen bland annat för att få en direktkanal mot politiker. Han hade kunnat ställa upp för vilket riksdagsparti som helst då det var ett partipolitiskt neutralt budskap som han framförde. Hans syfte var inte att ställa upp i någon form av reklamfilm för Moderaterna. Han har inte gjort det av egenintresse i sin roll som polis utan mer som en orolig samhällsmedborgare som råkar vara polis.

EE uppger i yttrandet att han varken har tillfrågats eller gett sitt medgivande till filmen. Det finns inte heller något beslut från Polismyndigheten om att åtgärden fick genomföras.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Polismyndigheten vill inledningsvis betona att varje anställd har rätt att uttrycka sina åsikter i olika forum, med de begränsningar som finns i lag. Av praxis framgår att krav på opartiskhet och saklighet bara kan ställas när den anställde utför sina tjänsteuppgifter. I övrigt agerar vederbörande – polis eller inte – som utgångspunkt som privatperson, t.ex. när han eller hon yttrar sig i sina privata sociala medier. Det gäller även om det framgår av yttrandet att han eller hon är polis (jfr AD 2011 nr 74 och 2007 nr 20).

AA har i den aktuella filmen inte agerat på uppdrag av Polismyndigheten utan som privatperson. Han har uppgett att han inte har gjort det av egenintresse i sin roll som polis utan mer som en orolig samhällsmedborgare som råkar vara polis. Polismyndigheten har överhuvudtaget inte haft någon vetskap om filmen. Ur ett yttrandefrihetsperspektiv har myndigheten förstås inga synpunkter på att AA uttrycker sina tankar och åsikter i filmen.

I egenskap av arbetsgivare har Polismyndigheten dock rätt att bestämma över hur arbetsmaterial, utrustning och teknik som tillhör arbetsgivaren får användas (se t.ex. JO 1993/94 s. 496). Med utgångspunkt i kraven på saklighet och opartiskhet anser Polismyndigheten att uniform och polisbil i princip inte bör användas i sådana sammanhang där det kan uppfattas som att myndigheten gör avsteg från dessa principer. I filmen agerar AA i polisuniform och kör polisbil. Det kan därför uppfattas som att Polismyndigheten medverkar i filmen även om AA uttrycker sig ur ett jag-perspektiv. Det inträffade har riskerat att skada allmänhetens förtroende för Polismyndighetens opartiskhet, vilket förstås är mindre lämpligt.

Rättsliga utgångspunkter

Saklighet och opartiskhet

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen).

Grundlagens krav på saklighet och opartiskhet omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt handläggs eller vilka verkliga skäl som ligger bakom ett handlande från myndigheten, utan även hur agerandet uppfattas är av betydelse. Redan risken för att andra kan uppfatta att saklighet och opartiskhet inte iakttas är tillräckligt för att handlandet kan anses strida mot grundlagens krav (se t.ex. JO 2016/17 s. 367, dnr 300-2015).

Åsikts- och yttrandefrihet

Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor (2 kap. 1 § regeringsformen).

Innebörden av åsikts- och yttrandefriheten är bl.a. att det allmänna som arbetsgivare inte får lägga sig i vilka åsikter de anställda har eller hur de brukar sin yttrandefrihet (jfr bl.a. JO 2010/11 s. 605, dnr 149-2009, och JK:s beslut den 27 december 2016, dnr 7507-15-21).

JO har i flera beslut uttalat att principen att en tjänstemans offentligt uttalade åsikter är en privatsak inte kan upprätthållas fullständigt undantagslöst. En beslutsfattare, vars personliga åsikter har tilldragit sig uppmärksamhet, kan i allmänhetens ögon t.ex. framstå som mindre lämpad att handlägga vissa typer av ärenden och kan ge en myndighet rätt att vidta åtgärder. Det handlar då om att förebygga förtroendeskadorna av ungefär samma slag som de som riskerar att uppkomma vid jävsförhållanden. (Se bl.a. JO 2010/11 s. 605 och där gjorda hänvisningar.)

JO har också uttalat att det aldrig får råda någon tvekan om en offentligt anställd tjänsteman uppträder i tjänsten eller som privatperson (se JO 2004/05 s. 54, dnr 228-2003, och JO:s beslut den 3 mars 2017, dnr 3933-2016).

Polismyndigheten har i en kommunikationspolicy lagt fast grunderna för hur myndighetens anställda kommunicerar i tjänsten, internt och externt (PM 2015:58). Bland annat anges att anställda vid myndigheten ska vara tydliga med vad som är myndighetens hållning i sakfrågor, hålla isär det professionella uppdraget och personliga åsikter samt att det i all kommunikation ska vara tydligt att det är polisen som är avsändare.

Bedömning

AA:s medverkan i kampanjfilmen har inte skett inom ramen för hans anställning som polis. Polismyndigheten hade varken tillfrågats om hans deltagande eller gett sitt medgivande till att han deltog i filmen. Det saknas därför skäl att rikta kritik mot Polismyndigheten för AA:s medverkan i filmen.

Den som är anställd vid Polismyndigheten har rätt att på sin fritid, utanför tjänsten, medverka i en politisk film av det aktuella slaget eller på annat sätt engagera sig politiskt. Detta följer av den grundlagsskyddade rätten till åsikts- och yttrandefrihet. Som redovisats ovan gäller detta inte helt undantagslöst. Några sådana förhållanden som avses i JO:s beslut 2010/11 s. 605 är dock inte aktuella här.

För att inte riskera att skada allmänhetens förtroende för Polismyndighetens opartiskhet förutsätter ett deltagande i en politisk film att det tydligt framgår att det är den anställdes personliga åsikter som förmedlas och att filmens innehåll inte ger intryck av att representera myndighetens uppfattning.

Genom att AA deltog i kampanjfilmen med en målad polisbil och klädd i polisuniform framgick det inte tydligt att han medverkade i egenskap av privatperson. Han ska kritiseras för detta.

Ärendet avslutas.